

Kinderboerderij op de Toon Hermansschool zorgt ongemerkt voor veel leerdoelen

Had met zijn bovenbouwgroep Asterix een brief geschreven met de wens een nieuwe stal voor de dieren. De bestaande stal was te oud, er zat geen fundering in, de ratten hadden vrij spel bij het voer en de konijnen zaten in buitenhokken in de kou. Kortom, vervanging was hard nodig. De ouderraad was al jaren aan het sparen, zocht naar sponsors en werkte aan een spetterende actiedag, maar dit resultaat had niemand durven dromen.

Dertig jaar geleden zag het toenmalige 'hoofd' van de Toon Hermansschool de voordelen in van een kinderboerderij op de speelplaats. Samen met ouders werd op een braakliggend veldje een hok gebouwd met een hek eromheen. De eerste bewoners waren geiten, konijnen en kippen. De feestelijke opening werd bijgewoond door Toon Hermans. Hij gaf de dieren persoonlijk een naam. Een geit werd zelfs vernoemd naar zijn vrouw Rietje.

Grote betrokkenheid

Na al die jaren blijkt dat het draaiend houden van een stal met dieren een succes is door de inzet van kinderen, ouders, het team en omwonenden. De zorg voor de dieren ligt vooral bij de kinderen en de ouders. Op

dit moment wordt de stal bewoond door twee bokjes, Punk en Stip, en moedergeit Moeske. Daarnaast hebben we negen konijnen, zes kippen, een haan en Joke, het varken.

Elke week wordt de stal schoongemaakt door twee bovenbouwers en twee middenbouwers, met hulp van een ouder en de conciërge. Elke dag krijgen de dieren te eten van twee bovenbouwers die op die dag de beurt hebben. Twee collega's coördineren de kinderboerderij en zorgen voor de roosters voor schoonmaakdiensten en de weekend- en vakantiediensten. In het weekend zorgen ouders voor het voederen. Zij geven de sleutel van het hek aan elkaar door. Omwonenden houden de kinderboerderij in de gaten op tijden dat de school gesloten is. Als er iets niet in de haak is, bellen zij de politie of de dierenbescherming. Gelukkig gebeurt dat niet zo vaak.

Dieren rond school: gezellig en leerzaam "Bolletje moet jongen want er komt allemaal vruchtensap uit!"

De kinderboerderij zorgt ongemerkt voor een heleboel doelen in ons onderwijs. Veel kinderen zijn dol op de beesten. In de pauzes wordt met de konijnen en de kippen geknuffeld, Joke wordt achter haar oren gekriebeld en de geiten krijgen blaadjes sla voorgehouden. Daarnaast zijn er kinderen, die even geen aansluiting hebben met andere kinderen tijdens de pauze. Sommigen geven niets om voetbal of knikkeren en hebben met de kinderboerderij een alternatief. Zij hoeven niet doelloos over het plein te slenteren of tegen de muur te staan. In de stal hebben deze kinderen contact met elkaar over de dieren, over het voederen en over het gedrag van kinderen binnen het hek. Want rennen is natuurlijk

niet de bedoeling en wie de dieren plaagt, wordt door klasgenoten onmiddellijk terecht gewezen.

De kinderen leren ook te 'luisteren' naar de diertaal. Bovenbouwers weten vaak precies wat Joke het varken bedoelt.

Ook voorlichting rond voortplanting en seksualiteit gaat vanzelf. Ieder jaar hopen we op kleine geitjes, jonge konijntjes of kuikentjes. Als moedergeit uit logeren is geweest op de kinderboerderij in Ede, dan is ze daar gegarandeerd verliefd geworden en komt ze zwanger terug. En vindt de geboorte van de geitjes overdag plaats, dan mogen alle kinderen vanachter het hek komen kijken. In een kringgesprek komen vreselijk leuke vragen naar voren. Als kinderen moedergeit haar jonkies heeft zien schoonlikken, roept dat de geschokte vraag van een meisje op: 'Moet ik als moeder dat straks ook?' Toen er nog schapen waren, kwam een kind waarschuwen: 'Bolletje moet jongen, want er komt allemaal vruchtensap uit!' En als de haan achter de kippen aanzit, weten de kinderen dat we kuikentjes kunnen verwachten. Tijdens vieringen komen de dieren ook regelmatig ter sprake. Kinderen mogen zelf namen verzinnen voor nieuwe dieren en welke naam het geworden is, wordt dan bekend gemaakt. De ouderraad trakteert bij geboorte altijd op beschuit met muisjes. Afscheid nemen hoort ook bij het leven. Daar leren de kinderen een beetje mee omgaan. Zoals bij de vogelpest, dan kunnen de kinderen zich er op voorbereiden dat de kippen opgehaald worden.

Oudere dieren worden verkocht, juist om te voorkomen dat we met ziekte en dood krijgen te kampen. Maar soms wordt een konijn 's morgens dood aangetroffen. Een groepje kinderen is dan die dag druk met het zoeken van een plekje om Floep te begraven, een kruis van hout te maken en bloemen te zoeken voor op het graf.

Een goede samenwerking met omwonenden kan ook erg handig zijn. Tegenover onze school staat een serviceflat met dames en heren die een goed zicht hebben op de beestenbende. Zij komen vaak op bezoek met kleinkinderen en gooien groentenaafval over het hek. Gelukkig hebben we weinig last van vandalisme. Maar om die reden staat er een hoog hek rondom het terreintje met prikkeldraad. Eerder waren er grote, dikke kippen en kalkoenen op onze kinderboerderij. Maar die werden rond kerstmis meegenomen voor in de pan. Een mes met bloed eraan was, op een maandagmorgen lang geleden, hiervoor het bewijs. Ook schapen kunnen dat lot beschoren zijn. Daarom hebben we tegenwoordig kleine dieren en geiten. Een extra draadje boven het hek moet de poes tegenhouden, die het op de kuikentjes gemunt heeft. De ouderraad zet zich al jaren in voor de kinderboerderij en zij heeft deze kostenpost standaard op de begroting staan. Jaarlijks wordt er rond de 800,- euro uitgegeven. Voor hooi en stro 450,- euro per jaar, onderhoud en materialen 50,- euro en diverse kosten zoals inenten of bezoek aan de dierenarts 125,- euro per jaar. Voor de verzekering wordt jaarlijks 175,- euro betaald. De ouderraad besteedt 500,- euro van de ouderbijdrage aan de kinderboerderij. Dat is 2,- euro per leerling. Daarnaast hebben wij op school een papiercontainer staan, in een apart hok in het schoolgebouw. Iedereen kan daar dagelijks tijdens schooltijden terecht. Het oud papier dat opgehaald wordt, brengt met subsidie van de gemeente 300,- euro per jaar op. Een aardige bijkomstigheid is, dat overburen van de serviceflat regelmatig bellen of een paar kinderen het oud papier bij hen thuis willen komen ophalen. Zij zijn daarmee geholpen, de kinderen doen het graag (want ze krijgen vaak een snoepje) en het brengt een extra centje op voor de dieren.

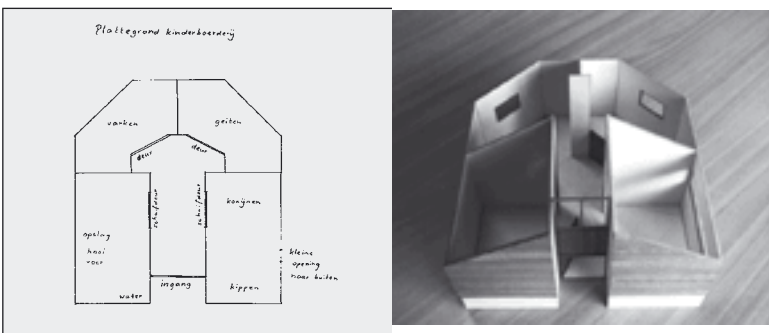

Kritische succesfactoren

Wat is noodzakelijk om als school voor langere tijd een kinderboerderij in stand te houden? Een deel van het team moet feeling hebben met dieren. Als een leerling komt melden dat een kip met haar poot trekt of dat een konijn een geïnfecteerd oog heeft, dan is het al gauw een collega die met het beestje in de auto even naar de dierenarts mag rijden. Ook zal altijd iemand van het team eerste aanspreekpunt zijn bij gesignaleerde ziektes of bij afmeldingen van ouders voor de weekenddienst.

Ervaringen en tips

De nieuwe stal, zoals die nu is neergezet door Hart in Actie, is ontworpen door Floris, een oud-leerling van onze school, die bouwkunde studeert. Er is rekening gehouden met een aantal wensen. Een ouder die jarenlang in de dierenverzorging heeft gewerkt, had een handig verlanglijstje. De oude stal was erg laag, dus moest je bukkend schoonmaken. Nu kunnen zelfs de langste personen makkelijk rechtop staan. Eerst zaten alle dieren bij elkaar in één binnenhok. Nu heeft Joke het varken haar eigen ruimte, waar ze graag onder het hooi gaat liggen luieren. De kippen kunnen binnen op stok en hebben eigen leghokken. Onder de stok is een plank bevestigd, zodat uitwerpselen makkelijk afgeschraapt kunnen worden en het hok zo beter schoongemaakt wordt. De konijnen zaten eerst apart in eigen buitenhokken. Nu kunnen de konijnen vrij rondhuppelen en door een kleine opening in de muur naar binnen gaan wanneer ze willen. Het zijn nu afsluitbare hokken, zodat een dier afgezonderd kan worden als dat nodig is. Ieder binnenhok heeft een eigen drinkbak die aan de muur bevestigd is. Er komt automatisch water als een dier drinkt. Nu hoeft je in de zomer als het warm is niet drie keer terug om de dieren water te geven. Er is een aparte ruimte waar het voer en het hooi is opgeslagen. Als je vroeger de deksel van de ton met voer afhaalde, dan zat er al een

geit in met zijn kop, voor je er erg in had. En krijg die dan maar weer naar buiten. Nu kun je de deur achter je dicht doen, het voer pakken en heb je geen last van ongeduldige, hongerige geiten. Er is licht, elektriciteit en water aanwezig. De betonnen fundering zorgt ervoor dat de konijnen zich niet naar buiten graven, of de ratten naar binnen. Met een hogedrukspuit is de vloer goed schoon te spuiten. Het is handig als het voederen buiten op een vaste plaats gebeurt. En dat omwonenden die oud brood en groentenafval in het buitenhok gooien, dit ook op deze plek doen. Eten dat er langer ligt, schimmelt en wordt niet meer opgegeten. Als alles bij elkaar ligt, kan het sneller opgescheept worden, dan als het door heel het buitenhok verspreid ligt. Mocht u als school of als ouderraad belangstelling hebben voor een kinderboerderij op school, dan kunt u misschien uw voordeel doen met de volgende aanwijzingen:

- De ruimte die je nodig hebt is ongeveer 320 vierkante meter.
- Een hoog hek is nodig, diep ingegraven, anders graven de konijnen er onderdoor.
- Kies voor kleine dieren.
- Bokjes zijn eerder agressief en als ze niet gecastreerd zijn stinken ze.
- Jonge bokjes zijn overigens, als ze 3 maanden oud zijn, in staat om hun eigen moeder te dekken, dus wees er op tijd bij.
- Hoorntjes zitten precies op ooghoogte van kinderen, dus die moeten afgezaagd worden door een dierenarts.
- Stel vaste regels op voor voeren, kinderen moeten weten hoeveel voer de dieren mogen hebben om overvoeren te voorkomen. Twee kinderen zijn 'verantwoordelijk' en letten hierop.
- Schoonmaken van de stal vindt door een groepje kinderen plaats op vrijwillige basis onder schooltijd.
- Een aparte ruimte om handen te wassen is handig.
- Wij hebben op school overalls om over de kleding aan te trekken en kaplaarzen in diverse maten.
- Een kinderboerderij of geitenfokker in de buurt is prettig als dieren in vakanties ondergebracht moeten worden of als dieren verkocht worden.
- Geiten moeten een oormerk hebben en moeten aangemeld worden bij het ministerie.
- Grote betrokkenheid van ouders is onmisbaar.

Als we moesten kiezen, kozen we weer voor een kinderboerderij

Als we met de kennis die we nu hebben, voor de keuze zouden staan om wel of niet te starten met een kinderboerderij, zouden we het weer doen.

Ik heb het gevraagd aan ouders die al jaren betrokken zijn bij de school en die zich ook inzetten voor de kinderboerderij. Hun reacties waren unaniem: 'O, ja hoor, het is toch hartstikke leuk?' Redenen waarom ze de diertuin van belang vinden voor de school: 'Er zijn ook kinderen die thuis geen dier mogen, omdat het geld kost of zo. Maar toch heel graag willen. Dan hebben ze hier een kans'. Collega's, die zich bezighouden met de coördinatie brachten het volgende naar voren: 'Ik vind het leuk dat je de natuur de klas in kunt halen. Dat je de seizoenen mee de klas in trekt. Als er gebroed wordt op de eieren in het voorjaar. In andere gevallen, pak je als het ware het dier op en heb je het lesmateriaal bij de hand'. Een andere collega zegt: 'Wat mij het meest opgevallen is, de afgelopen jaren, zijn de kinderen die buiten de boot vallen. Door het contact met de dieren, emotioneel gezien, hebben ze toch een fijne pauze. Het beestje is even voor hem of haar alleen, die knijpt er niet tussenuit, is lekker warm'.

Kinderen vinden het ook wel handig, zo'n boerderijtje op school. Maarten: 'Je leert toch meer omgaan met dieren. Dat is wel echt waar, want niet ieder kind gaat dagelijks met een hangbuikzwijn om. Niet alleen poezen, honden, cavia's thuis, maar ook geiten'.

Djilles: 'Je bent niet bang voor varkens als je later naar Groenhorst gaat'. (Middelbare tuinbouwschool). Kim vindt het leuk dat je konijntjes mag vasthouden. 'De geitjes kunnen we zelf verzorgen en we leren daar gewoon kunstjes mee. En de stal vind ik ook wel leuk en de konijntjes kunnen als ze ziek zijn bij het varken of bij de geiten gaan liggen als ze dat willen'.

Glenn voegt daaraan toe: 'Ik vind het ook wel leuk dat we een diertuin hebben. Joke die is behoorlijk lief en ze heeft veel honger, want ik had een keer een handje geitenvoer en Joke kwam me steeds achterna'. (Glenn doet voor hoe dat ging en loopt knorrend rondjes door de klas). Tot slot heeft onze conciërge nog een advies: 'Je moet er alleen aan beginnen, als je mensen hebt, die er zin in hebben om daar tijd in te steken'. Mocht u onze kinderboerderij "live" willen bezoeken, dan kan dat via de webcam, aangebracht door Kennisnet. Het adres van de website is www.toonhermansschool.nl

OVER DE AUTEUR

Manja de Hond is directeur van de Toon Hermansschool. Met dank aan Ria Graauw, oud-directeur van de Toon Hermansschool, vijftienvintig jaar lang de drijvende kracht achter de kinderboerderij. Zij leverde veel informatie voor dit artikel.